

**„Oktatás = befektetés a társadalom jövőjébe.
Tanársztrájk - miért is?”**

A fenti címmel meghirdetett eseményt a magyarországi pedagógussztrájkjal kapcsolatos aktualitások és a mai helyzethez vezető legfontosabb rendszerszintű változások dominálták, ámbár a magyar közoktatás nehézségei már az Orbán-kormány(ok) előtti időkben gyökereznek. A beszélgetést Pompéry Judit, a Berliini Szalon háziasszonya és Joanna Khandijieva FUB¹-aktivista moderálták.

A közös rendezvény vendége, Nagy Erzsébet² beszámolt az oktatási szféra és a magyar kormány között fennálló, párbeszédnek aligha nevezhető, végül sztrájkba torkolló konfliktus történetéről rengeteg, legtöbbünk számára ismeretlen részlettel, továbbá ismertette a PDSZ³ ezzel kapcsolatos álláspontját, a szervezet céljait.

A számtalan ellehetetlenítő, gúzsba kötő, megalázó rendelkezés közül itt csak néhány sarkalatos pontot említek. Ezek egyike a központosítás: az iskolák nem dönthetnek önállóan szakmai és költségvetési kérdésekről, személyzeti témában sincs autonómiájuk. A Nemzeti Alaptanterv (NAT), amely eredetileg egy keretrendszert kínált, mára mereven követendő előírássá torzult – például meghatározott kettő tankönyv közül választhatnak. A tanár gyakorlatilag nem határozhat szabadon sem az órák tartalmáról, sem egyedi témákat nem vethet fel. *(Pl. tilos informatív céllal meghívni, beengedni külső civil szervezetet, felsőbb engedély nélkül ez a vétség az igazgató állásába kerülhet).*

¹ <https://freieungarischebotschaft.de/>

² Nyugdíjas tanár, PDSz-aktivista, a Nyitott Tanulás Pedagógiai Műhely alapítója, az „Év Tanára” cím kétszeres kitüntetettje, rendszeresen publikál közoktatási, munkaügyi, valamint érdekvédelmi témákban.

³ Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete

A bevezetett minősítési eljárások megalázó és sokszor igazságtalanul leegyszerűsítő helyzetet teremtenek, ráadásul extra juttatásban részesített pedagógusok ellenőrzik más pedagógus kollégák munkáját, ami a szakmán belül is feszültségekhez, és Erzsébet szerint többeknél pályaelhagyáshoz vezet. A nagyjából heti 26 jelenléti óra mellett jellemző a pedagógusok túlterheltsége. (Egy 2010-es kutatás kimutatta, hogy heti 22 tanóra 51,5 munkaórának felel meg). Újfajta adminisztratív terhek nehezítik, például az említett minősítéshez kapcsolódó kötelező portfólió.

Másik, rendkívüli mértékben nehezítő körülmény, hogy szaktanárhiány van, ennek következtében a tanárok helyettesítésből fakadó túlmunkája nő, ugyanakkor törvényileg nem jár extra juttatás a kötelezően előírt plusz heti 6 túlóráért. A tanárhiánynak a fentiekén túli további oka a pálya népszerűtlen volta. A pedagógusok javadalmazását mindmáig a 2014-es bérminimumhoz szabják, így az messze elmarad más értelmiségi pályák fizetési besorolásától és az infláció rendkívüli terheit messze nem kompenzálja. Egy ilyen rosszul fizetett szakmában, ahol pályakezdés után két évvel minősítési eljáráson kell megfelelnie a kezdő tanárnak, gyakori a pályaelhagyás. A statisztikák szerint az aktív pedagógusok többsége 50 év feletti, így a közelgő nyugdíjazás után még súlyosabban fenyeget az akut tanárhiány.

A pedagógus társadalmi szerepe hagyományosan a „nép napszámosa” toposszal kapcsolódott össze, a megbecsültség pedig csak romlott az idők során. A szülőkkel való kapcsolat messze nem ideális partneri viszony, sok esetben az iskola támadásként éli meg a gondviselők aktív és kritikus jelenlétét, míg a szülők egyre inkább szolgáltatásnak tekintik a közoktatást. Erzsébet ez utóbbit jónak tartja – szerinte a pedagógus szerepe ideális esetben inkább egyfajta mentor, segítő a diákok mellett és nem autoriter vezető. Úgy véli, a kialakult központosított, ellenőrző és diktátumokon alapuló rendszer éppen ezeket a rossz, tekintélyelvű beidegződéseket erősíti, miközben a pedagógus teljesen kiszolgáltatott az államnak, hiszen ma olyan rossz körülmények között él, hogy az egyre bizonytalanabb egzisztenciáját igen nehezen teszi kockára.

A kormány mindeközben nem kínál valós válaszokat, de még érdemi párbeszédet sem. A Belügyminisztérium alá helyezés a szakember szerint inkább aggodalmat kelt, féltő, hogy a hangsúlyok a rendteremtés, az iskolaőrség felé mozdulnak majd el.

Nyilván a halmozott elégedetlenség eredménye, hogy a PDSZ-nek soha nem látott tömegek sikerült mozgósítania – volt olyan tüntetés, amin 28 ezer ember vett részt. A tanárok mellett rengeteg szülő és diák is csatlakozott, ami különösen fontos a szolidaritás szempontjából. A sztrájk pénzügyi támogatásának nagyságrendje is azt mutatja, hogy a társadalom széles rétege figyelt fel immár a korábban sokszor háttérbe szorult oktatás problémáira és állt a tanárok, iskolák mellé.

A sztrájk törvény szigorítása kapcsán azonban kérdéses, hogy a pedagógus társadalom készen áll-e a polgári engedetlenségre vagy egyéb kockázatosabb lépésekre, és képes lesz-e ebben maga mellé állítani szélesebb társadalmi tömegeket.

Izgalmas este volt. A meglepően kislétszámú, mintegy 25 fős közönség nagy érdeklődéssel hallgatta a naprakészen tájékozott, karizmatikus szakembert. Erzsi kisugárzása, aktivitása, elszántsága, a reménytelennek tűnő helyzet ellenére nem csüggedő, sőt, derűs, küzdőszelleme – Facit: „Az lehetetlen, hogy ne legyen remény!” –, a nehézségeken átsegítő fanyar humora újabb és újabb kérdésekre inspirálta a hallgatóságot.

A meleg nyári estén a beszélgetés kisebb körökben éjszakába nyúlóan a teraszon folytatódott. Az utolsók kettőkor hagyták el a helyszínt.

2022. június 28.

Fotó: Adamik Péter, FUB